

עיונים בתקומת ישראל
כלכלה וחברה בימי המנדט

הציוור בעטיפה: אריה ארוך, 'הנציב העליון'
באדיבות מר יונתן ארוך ומוזיאון ישראל

המערכת: המרכז למורשת בן־גוריון, ת"ד 39, קריית שדה־בוקר, מיקוד 84990
טל' 08)6596940, 08)6596936, פקס 08)6596939

דואר אלקטרוני: ginossar@bgumail.bgu.ac.il; abareli@bgumail.bgu.ac.il
כתובתנו באינטרנט: <http://www.bgu.ac.il/Ben-Gurion/center.htm>

עיונים בתקומת ישראל

סדרת נושא

כלכלה וחברה בימי המנדט

1948-1918

עורכים

אבי בראלי נחום קרלינסקי

המרכז למורשת בן-גוריון □ קריית שדה-בוקר
מרכז מונאסטר למחקר כלכלי □ אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מרכז צ'ריק לתולדות הציונות, היישוב ומדינת ישראל - הקרן ע"ש קורט גרונוולד
להיסטוריה כלכלית של יהודים □ האוניברסיטה העברית בירושלים
הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
תשס"ג - 2003

מערכת הכרך:

אבי בראלי, פנחס גינוסר, נחום גרוס, ג'ימי וינבלט, משה ליסק, יעקב מצר, טוביה פרילינג, נחום קרלינסקי

מועצת המערכת:

מאיר אביזוהר, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; איתמר אבן-זוהר, אוניברסיטת תל-אביב; ישראל אופנהיים, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; מנחם ברינקר, האוניברסיטה העברית; פנחס גינוסר, המרכז למורשת בן-גוריון; אלון גל, המרכז למורשת בן-גוריון; אילן טרואן, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; ישעיהו (צ'ארלס) ליבמן, אוניברסיטת בר-אילן; משה ליסק, האוניברסיטה העברית; מתתיהו מינץ, אוניברסיטת תל-אביב; בנימין פינקוס, המרכז למורשת בן-גוריון; טוביה פרילינג, המרכז למורשת בן-גוריון; יונתן פרנקל, האוניברסיטה העברית; זכי שלום, המרכז למורשת בן-גוריון; משה שמש, המרכז למורשת בן-גוריון

אורנה מילר

מרכזת המערכת:

עריכת לשון: סמדר רוטמן, רות דלויה, יהואל קמחי

התקנה: סמדר רוטמן

תקצירים באנגלית: שולמית עמיר-זרמי, משה תלמים

מרכז ההוצאה לאור: שאול שרגאי

ISSN 0792-7169

תוכן המאמרים והסקירות על אחריות המחברים

© 2003

כל הזכויות שמורות

למרכז למורשת בן-גוריון

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

קריית שדה-בוקר תשס"ג

סדר צילום: ספי עיצוב גרפי, באר-שבע

נדפס בדפוס יד החמישה, כפר חב"ד

תוכן העניינים

1	מאת העורכים
	תולדות המחקר
	יעקב מצר
7	כלכלת ארץ-ישראל בתקופת המנדט: מבט על התפתחות המחקר
	בין אידאולוגיה למעשה הכלכלי
	יעקב שביט
59	מדוע לא חבשו בתל-אביב כיפה אדומה? בין אידאליזם לראליזם בפרשנות של תולדות היישוב - תל-אביב כמשל
	דבורה ברנשטיין
79	כאשר 'עבודה עברית' איננה עומדת על הפרק: הסתדרות העובדים לנוכח המגזר הממשלתי המנדטורי
	בת-שבע מרגלית-שטרן
107	למלכה אין בית, למלך אין כתר? מעמדן של נשים יהודיות בשוק העבודה בארץ-ישראל המנדטורית
	עלייה וקליטה ביישוב היהודי
	הגית לבסקי
153	לאומיות, הגירה והתיישבות: האם היתה מדיניות קליטה ציונית?
	אביבה חלמיש
179	עלייה לפי יכולת הקליטה הכלכלית: העקרונות המנחים, דרכי הביצוע וההשלכות הדמוגרפיות של מדיניות העלייה בין מלחמות העולם
	בנקאות וקואופרציה
217	הבנקאות היהודית וצמיחת המשק בתקופת המנדט
239	הקואופרציה הפרטית בתקופת המנדט: אשראי וחסכון
	משק וחברה ביישוב הערבי
	אברהם סלע
291	חברה ומוסדות בקרב ערביי פלסטין בתקופת המנדט: תמורה, היעדר ניצות וקריסה
	יצחק רייטר
349	וקף בנסיבות משתנות: ניהול כלכלי ותפקיד פוליטי של הווקף בירושלים המנדטורית
	מחמוד יזבק
367	מהגרים, קבוצות עילית וארגונים עממיים בחברה הערבית של חיפה, מהכיבוש הבריטי עד סוף המרד הערבי

393	תמורות חברתיות ביישוב הערבי של חיפה בתקופת המנדט הבריטי: סוחרים ויזמים אחרים	יוסף ושיץ
היבטים מרחביים וקרקעיים		
439	כיצד קם 'מרכז הארץ' בארץ-ישראל הקרן הקיימת לישראל וחברת הכשרת היישוב: משיתוף פעולה לדרכים נפרדות ברכישת קרקעות בזמן המנדט	עמירם גונן יוסי כץ
489		
רווחה, בריאות וחינוך		
519	תחיקת עבודה וביטוח סוציאלי: מדיניותה של ממשלת המנדט	אברהם דורון
553	פוליטיקה ובריאות: המהלכים לקראת הקמתו של מערך קופות חולים ביישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן המנדט 'ארגון עובדי זרם העובדים (המרכז לחינוך)' בתקופת המנדט: תנועה חינוכית וארגון מקצועי ייחודי	שפרה שורץ יובל דרור
583		
אחרית דבר		
617	מבט מאוחר על החברה והמשק בארץ-ישראל המנדטורית	משה ליסק
627		רשימת משתתפים
628		רשימת קיצורים
i		תקצירים באנגלית

רשימת משתתפים

אוניברסיטת חיפה	דבורה ברנשטיין
האוניברסיטה העברית בירושלים	עמירם גונן
האוניברסיטה העברית בירושלים	נחום גרוס
האוניברסיטה העברית בירושלים	אברהם דורון
אוניברסיטת תל־אביב	יובל דרוור
אורנים, המכללה האקדמית לחינוך	יוסף ושיץ ז"ל
האוניברסיטה הפתוחה	אביבה חלמיש
אוניברסיטת חיפה	מחמוד יזבק
אוניברסיטת בר־אילן	יוסי כץ
האוניברסיטה העברית בירושלים	חגית לבסקי
האוניברסיטה העברית בירושלים	משה ליסק
האוניברסיטה העברית בירושלים	יעקב מצר
אוניברסיטת סטאנפורד, קליפורניה	בת־שבע מרגלית־שטרן
האוניברסיטה העברית בירושלים	אברהם סלע
אוניברסיטת בן־גוריון בנגב	נחום קרלינסקי
האוניברסיטה העברית בירושלים	יצחק רייטר
אוניברסיטת תל־אביב	יעקב שביט
אוניברסיטת בן־גוריון בנגב	שפרה שוריץ

רשימת קיצורים

- אב"ג - ארכיון בן-גוריון, המכון למורשת בן-גוריון, קריית שדה-בוקר
- אב"ג, א"צ - ארכיון בן-גוריון בארכיון צה"ל
- אה"ע - ארכיון העבודה, מכון לבון, תל-אביב
- אי"ט - ארכיון יד טבנקין, רמת-אפעל
- א"מ - ארכיון המדינה, ירושלים
- אמ"ע - הארכיון ההיסטורי של מפלגת העבודה, בית ברל
- א"צ - ארכיון צה"ל, גבעתיים
- אצ"מ - הארכיון הציוני המרכזי, ירושלים
- אק"מ - ארכיון הקיבוץ המאוחד, יד טבנקין, רמת-אפעל
- אש"צ - ארכיון השומר-הצעיר, גבעת חביבה
- את"ה - הארכיון לתולדות ה'הגנה', תל-אביב

FRUS - Foreign Relations of the United States

NA - National Archives, College Park, Maryland

PRO - Public Record Office